

ВАРИЈАБИЛНОСТ НА ГОВОРОТ НА МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Весна Коцева, Марија Тодорова

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип

Вовед

Сите јазици постојано се менуваат и не постојат стабилни јазици. Говорот на младите се карактеризира со брза јазична динамика во однос на стандардниот јазик. Најочигледна карактеристика на говорот на младите е силната варијабилност, односно променливоста. Таа се однесува на повеќе димензии: време, простор, општествена скала, урбана структура, тип на здружување итн. Кога станува збор за говорот на младите, разликуваме четири типа јазични вариетети и тоа: дијахрониски (според времето), дијатописки (според местото), дијастратиски (според општествените класи) и дијафазички (според комуникациските ситуации).

Дијахрониска варијација

Промената на јазикот низ времето ја нарекуваме дијахрониска варијација. Во Италија прв типичен јазик на младите може да се смета јазикот кој се користел во касарната, кога многу млади кои потекнуваат од сите региони во Италија морале задолжително да пристапат во војска. Зборови како *imbranato* (глуп) или *pezzo grosso* (голема сверка), доаѓаат токму од тој амбиент. Во педесеттите години на минатиот век, буржоазијата од Милано користи посебен начин на зборување, т.н. „снобовско зборување“. Во тој период говорот на младите се совпаѓа со студентскиот жаргон кој е мошне статичен и ограничен. Станува збор за говорот на политички мотивирани студенти кои се изразуваат со графити, летоци и слогани. Седумдесеттите години се карактеризираат со потребата за независност и идентификација, односно со употреба на говор кој има политичка цел и се користи во најголем дел во синдикатите. Зборови како *prendere coscienza* (сфаќа), *nella misura in cui* (во мерка), *a livello di* (од гледна точка на), *cioè* (значи), започнуваат да се користат и во секојдневниот говор. Во осумдесеттите години се појавуваат говори на групи кои благодарение на лексиката се препознаваат како панк, металци, хипици, панинари итн. Во 80-тите години младите одбиваат секаква форма на социополитичка обврска, а забележителна е зголемената автономија на младите кои сè повеќе учествуваат во културниот живот. Не можеме да продолжиме без да ги споменеме панинарите. Во осумдесеттите години на минатиот век, во Милано се забележува посебен профил на младите на возраст од 14 до 18 години, од социоекономски слој кој припаѓа на средната буржоазија, со десничарска идеолошка ориентација, пред сè расисти и маскилисти, адолесценти кои секогаш се во конфликт со некоја институција, со

родителите, со професорите и со сите кои не се адолесценти. Нивниот говор е повеќе код за идентификација и за разликување отколку средство за комуникација. Од 90-тите години до денес, има мноштво на модели, вкусови и тенденции. Можеби треба да се забележи развојот на новата лексика со социополитички карактер, поврзан со пацифистичките и антиглобалните движења, и раѓање на едно ново движење, т.н. сајбергрупи или хакери кои го сметаат јазикот како најважен елемент за кохезија и идентитет. Тие користат еден тип на „жаргон“ под силно влијание на англискиот јазик и термините од информатиката. Тој тип на јазик го гради примарното средство за интра и интер групна комуникација. Тој е средство за идентификација помеѓу непознати членови.

Историјата на јазикот на младите не е долга. Според Соберо (Sobrero, 1993), разликуваме три периоди кои се поврзани со значајни моменти од историјата во кои биле вклучени младите. Секој период се карактеризира со посебни јазични карактеристики.

Првата фаза е пред 1968 година и се карактеризира со студентските движења. Тоа е фаза на политичко будење. Се нарекува уште и голиардиска фаза, а тоа се однесува на универзитетските студенти, т.н. голиарди, но позната е и како претполитичка или студентска фаза.

Втората фаза е 1968 година. Овој период се карактеризира со идеолошко, политичко и синдикатско интересирање и тогаш се создадени многу политички изрази поврзани со италијанската политичка левица.

Третата фаза е по 1968 година сè до крајот на седумдесеттите години и се карактеризира со враќање кон приватното. Можеме да ја наречеме и постмодерна фаза, со многу нови феномени, нови навики на групирање, на пример дискотеки, дарк, панк и шоу бизнис.

Ова е дискутабилна периодизација, како и секоја периодизација, но го рефлектира постоењето на извесно жаргонско здружување во извесни периоди, т.е. врската на вариететите на говорот на младите со значајни моменти во историјата (пред сè моменти во кои се вмешани широки маси на млади луѓе). На секоја промена на периодот, во хармонија со надворешните мутации (идеологија, обичаи), одговара некаква промена на говорот на младите.

Секоја периодизација останува секогаш парцијална, но треба да се признае дека говорот на младите еволуира со брз ритам во споредба со стандардниот јазик. Зборови и изрази кои се користеле во еден период и по неколку месеци може да се покажат како несоодветни, иако остануваат сè уште разбирливи.

Дијатописка варијација

Вториот тип на вариетет е географски вариетет, односно разлики помеѓу јазиците во зависност од географските места. Во потесна смисла се подразбираат разлики во говорот во град и во село, а во поширока смисла се подразбираат разликите помеѓу нациите.

Што се однесува до говорот на младите во Италија разликите се видливи ако го споредиме говорот на младите во јужна Италија и говорот на младите во северниот дел на Италија како и говорот на младите од град и оние од село. Во јужна Италија говорот на младите е под силно влијание на дијалектите кои го забавуваат неговиот развој, додека во северниот дел на Италија дијалектите имаат послабо влијание и таму говорот на младите е побогат и позастапен. Што се однесува до разликите помеѓу град и село можеме да кажеме дека помеѓу младите кои живеат во големите градови постојат повеќе вариетети во говорот отколку кај младите кои живеат во село, чијшто говор се збогатува со дијалектите. Исто така, потребно е да се прави разлика помеѓу големи и средни градови, мали центри и села. Еден говор на младите има многу повеќе можности да биде побогат, пораширен и јасно изразен во една метропола на север отколку во некое село во јужна Италија (Sobrero, 1992).

Дијастратиска варијација

Дијастратиската или општествена варијација се однесува на социокултуролошката позиција и потекло на говорителот. Неколку фактори, како што се возраста, полот, општествениот слој и општествената група, влијаат врз дијастратиската варијација. Се забележуваат разлики во говорот на момчињата и говорот на девојчињата, како и разлики во говорот на преадолесцентите и постадолесцентите. Понатаму разлики се согледуваат и во зависност од типот на групирање, т.е. од големината на групата како и од местата каде што се среќаваат младите. Не можеме да го третираме на ист начин и говорот на младите од средна општествена класа и говорот на младите кои се маргинализирани во општеството. Релевантни последици врз структурата на јазикот имаат и степенот на образование, стилот на живот или очекувањата од иднината. Младите кои се образовани имаат различни цели во животот од младите со ниско образование, на пример посетување на престижно училиште наспроти живот во кварталите и криминал. Поради овие причини наместо за единствен говор на младите би требало да се зборува за вариетети на говорот на младите, бидејќи младите не формираат хомогена група со еден единствен јазик.

Дијафазична варијација

Под дијафазична варијација се подразбира зависност на говорот на младите од факторот ситуација и околност и во споредба со другите оваа варијација влијае најмногу. Уште од првите проучувања на говорот на младите, Лоренцо Ковери зборува за дијафазична конотација на говорот на младите, т.е. младите го користат овој говор во зависност од лицата кои се вклучени во конверзацијата, од регистарот и од ситуацијата.

Според Собреро (Sobrero, 1993), друг интересен аспект е комуникативната ситуација која може да биде поважна и од самата тема на разговор. Ова значи дека понекогаш не е толку важна темата за која се разговара туку начинот на кој се аргументира. На пример, во неформалните разговори се користат младешките вариетети придружени со слободна употреба на италијанскиот јазик. Во формалните ситуации задолжително е да се користи стандардниот јазик. На пример, кога се зборува за политика, неприфатлива е употребата на жаргон.

За да се сфати што се подразбира под дијафазична варијација, Албрехт (Albrecht, 1993) ја воведува терминолошката диференцијација која е вообичаена за англосаксонската социолингвистика, т.е. зборува за дистинкција помеѓу дијалект и стил. Според него, оваа дистинкција е неопходна за да се сфати дијафазичната варијација на говорот на младите. Дијалектот ја означува вкупноста на експресивните средства кои ги користи еден говорител, бидејќи ги научил така, бидејќи е роден и живеел во одредена група и средина. Говорителот не може лесно да ги сокрие карактеристиките на дијалектот во својот говор, го издава неговото потекло и неговата припадност кон одредена група. Речиси секој дијалект поседува повеќе од еден стил. Сите карактеристики на стилот зависат од комуникациската цел која говорителот сака да ја постигне и нормално од околностите во кои зборува. Овој избор се реализира автоматски и не секогаш на свесен начин. Карактеристиките на стилот, значи не се индикатори, туку маркери. Не ја покажуваат социјалната провиниенција на говорителот, туку играат улога на белег, карактеризирајќи го избраниот регистар на говорителот, без да покажат на неговата општествена провиниенција.

Повикувајќи се на шемата за структурата на современиот италијански јазик, предложена од Беруто, јазикот на младите се сместува на оската на дијафазична варијација. Така, јазикот на младите наместо како вистински јазик, повеќе се сфаќа како начин на комуникација „кој претставува пред сè стил кој навлегува во модалитетите на конверзација“ (Sobrero, 1992). Со други зборови, употребата на јазичниот вариетет зависи од личностите кои се вклучени во конверзацијата и од ситуациите во кои се смета за соодветен таков тип на јазик. На овој начин се раѓа една вистинска традиција на говор која

не се однесува само на усното изразување, туку карактеризира и различни пишани текстови меѓу кои, пред сè, списанијата наменети за младите. Според Лоренцо Ковери (Coveri, 1992), намерата за кохезија и шегување го определуваат говорот на младите како дијафазичен вариетет, односно функционално-ситуациски вариетет од италијанскиот јазичен репертоар. Самите млади го користат говорот зборувајќи само со соговорници кои припаѓаат на групата и зборувајќи за определени аргументи.

Заклучок

Можеме да заклучиме дека не постои еден единствен жаргон кој го користат сите млади и дека истиот постојано се менува и обновува. Најочигледна карактеристика на говорот на младите е варијабилноста и утврдивме четири типа на вариетети: дијахрониска, дијатописка, дијастратиска и дијафазична варијација. Промените во говорот на младите се поврзани со значајни моменти од историјата во кои биле вклучени младите и на секоја промена на периодот во хармонија со надворешните мутации одговара некаква промена во говорот на младите. Утврдивме разлики во говорот на младите во зависност од провиниенцијата и заклучивме дека зборовите варираат од место до место и се случува и младите да се сретнат со термини кои не ги разбираат, а кои се создадени од нивни врстници. Дијастратиската или општествена варијација се однесува на социокултуролошката позиција на говорителот, а дијафазична конотација на говорот на младите се однесува на користење на говорот во зависност од ситуацијата и од лицата кои се вклучени во конверзацијата.

Библиографија

- Albrech, Jörn (1993), "Esistono delle caratteristiche generali del linguaggio giovanile?" in *La lingua dei giovani*, Edgar Radtke, Tübinger Beiträge zur Linguistik 374. Tübingen
- Banfi, Emanuele e Sobrero Alberto (1992), *Il linguaggio giovanile degli anni Novanta. Regole, invenzioni, gioco*. Bari: Laterza
- Cortelazzo, Michele A. (1994), "Il parlato giovanile." in *Storia della lingua italiana, II, Scritto e parlato*, a cura di Luca Serianni e Pietro Trifone. Torino: Einaudi. стр. 291-317.
- Coveri, Lorenzo (1992), "Gli studi in Italia" in *Il linguaggio giovanile degli anni Novanta. Regole, invenzioni, gioco*, a cura di Emanuele Banfi e Alberto A. Sobrero, Bari: Laterza
- Sobrero, Alberto A. (1992), "Varietà giovanili: come sono, come cambiano." in *Il linguaggio giovanile degli anni Novanta. Regole, invenzioni, gioco*, a cura di Emanuele Banfi e Alberto A. Sobrero. Bari: Laterza. стр. 45-58.
- Sobrero, Alberto (1993), "Costanza e innovazione nelle varietà linguistiche giovanili" in *La lingua dei giovani*, Edgar Radtke, Tübinger Beiträge zur Linguistik 374. Tübingen: Narr.